

ПОДІЛЛЯ

ФІЛОЛОГІЧНІ СТУДІЇ

ВИПУСК П'ЯТНАДЦЯТИЙ

ТОМ ДРУГИЙ

**Хмельницький національний університет
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра української філології**

ПОДІЛЛЯ.

ФІЛОЛОГІЧНІ СТУДІЇ

Випуск п'ятнадцятий

Том другий

Електронний збірник наукових праць

Хмельницький

2022

УДК 908(477.43)

ББК 26.891

П 44

Поділля. Філологічні студії: електронний збірник наукових праць. Головний редактор Торчинський М. М. Хмельницький, 2022. Випуск п'ятнадцятий. Том другий. 96 с.

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри української філології Хмельницького національного університету (протокол № 13 від 2 травня 2022 року).

Редакційна колегія: О. М. Дорофєєва, О. О. Лапшина, І. В. Приймак, Н. М. Торчинська, М. М. Торчинський (головний редактор, відповідальний за випуск), І. Б. Царалунга, О. М. Ющишина, А. М. Янчишин.

Збірник наукових праць містить статті викладачів і здобувачів, присвячені аналізу проблем, пов'язаних із вивченням мови, літератури та методик їх викладання у навчальних закладах. У видання також включені англомовні студентські статті.

Для мовознавців, літературознавців, методистів, учителів та усіх, хто цікавиться філологічними питаннями.

ББК 26.891

П 44

© Автори статей, 2022

© Хмельницький

ЗМІСТ

	Стор.
<i>Андрішко О. М.</i> ОЙКОНІМИ-ЗРОЩЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ	4–10
<i>Віннічук А. П.</i> КИТАЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА В УКРАЇНСЬКОМУ ДИСКУРСІ	11–15
<i>Зелененька І. А.</i> НЕВИГАДАНІСТЬ І НЕСПОГАДНІСТЬ: ЗБІРКА «СОН ЦЕ» ВІКТОРА КРУПКИ	16–21
<i>Крупка В. П.</i> ПОЕТИЧНІ «ВАСІЛЬКИ» ІРИНИ ЗЕЛЕНЕНЬКОЇ	22–26
<i>Приймак І. В., Кривак А. А.</i> «СВЯТКОВЕ ОПОВІДАННЯ» У ТВОРЧОСТІ О. ДУЧИМІНСЬКОЇ	27–35
<i>Співачук В. О.</i> ПРОСКУРІВ ТА ЖАНРОВА СВОЄРІДНІСТЬ ПОВІСТІ «ПОЄДИНОК» О. І. КУПРИНА	36–40
<i>Ткаченко В. І.</i> ПОДІЛЬСЬКІ БОЖИЧІ»: ДИСКУРСНЕ ВИДАННЯ ПРО СУЧАСНУ ПОЕЗІЮ ПОДІЛЛЯ	41–44
<i>Торчинський М. М., Торчинська Н. М.</i> ОНОМАСТИЧНІ СТУДІЇ У ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ	45–55
<i>Ющишина О. М.</i> СЕМАНТИЧНА ТА СЛОВОТВІРНА ПРИРОДА АНТРОПОНІМІВ (НА МАТЕРІАЛІ ПРІЗВИЩ ДЕПУТАТІВ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ)	56–59
<i>Holub I.</i> POLYSEMY AND HOMONYMY IN THE CONTEXT OF WORD SENSE DISAMBIGUATION	60–65
<i>Liaskovych D.</i> INTERNET SLANG. ITS DEFINITION AND TYPES BASED ON INSTAGRAM	66–70
<i>Mamachych K.</i> PECULIARITIES OF AMERICANIZATION IN UKRAINIAN LINGUISTIC CULTURE	71–75
<i>Ostapchuk K.</i> THE IDIOMATIC EXPRESSIONS OF HISTORICAL REALITIES IN MODERN ENGLISH	76–82
<i>Strilets K.</i> SCOUSE: THE CHARACTERISTICS OF THE DIALECT AND DIFFICULTIES OF ITS PERCEPTION	83–88
<i>Yarush O.</i> WORLD ENGLISHES: CANADIAN, AUSTRALIAN AND NEW ZEALAND	89–96

Андрішко О. М., здобувач
Науковий керівник – *Поповський А. М.*, доктор філологічних наук,
професор кафедри українознавства та іноземних мов
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

ОЙКОНІМИ-ЗРОЩЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

У статті досліджено різновиди топонімів, утворених лексико-синтаксичним способом – зрощенням. Запропоновано класифікацію таких назв, пояснено їхню етимологію, особливу увагу зосереджено на тих, що містять поєднання прийменника з іменником.

Ключові слова: *етимологія, зрощення, ойконім, лексико-синтаксичний словотвір.*

Українська топоніміка має давні традиції, у другій пол. ХХ – поч. ХХІ ст. пов'язана з такими видатними іменами, як Д. Бучко, В. Горпинич, І. Желізняк, Ю. Карпенко, В. Котович, Ю. Кругляк, І. Муромцев, Я.-Б. Рудницький, О. Стрижак, М. Торчинський, М. Худаш, К. Цілуйко та ін. За цей час вона збагатилася чіткою і яскравою термінологією, проте залишається чимало проблем, щодо яких не вщухають дискусії чи панує невизначеність.

Одним із таких питань є класифікація складних ойконімічних назв за способом словотворення.

Наприклад, С. Роспонд поділяє їх на складення, зрощення і синтаксичні словосполучення [2, с. 24].

У статті ми спробуємо розглянути назви населених пунктів, утворені лексико-синтаксичним способом – зрощенням, однак дозволимо собі не погодитися з попередньою класифікацією, адже, на нашу думку, варто враховувати не тільки граматичну й візуальну структури, а й семантико-логічний бік складних назв.

Зрощення можна поділити на три групи: власне зрощення, лексикалізовані словосполуки, прийменниково-іменникові словосполуки.

Серед власне зрощень помітна тенденція вживати другу частину складного слова для розрізнення географічного положення того чи того

ойконіма, зазвичай у межах одного регіону. Наприклад: *Берізки-Бершадські* – *Берізки-Чечельницькі* (обидва – Вінницька обл.); *Кам'янка-Бузька* (Львівська обл.) – *Кам'янка-Дніпровська* (Запорізька обл.); *Монастир-Дережицький* – *Монастир-Лішнянський* (обидва – Львівська обл.).

Іноді таких назв може бути значно більше, ніж дві, а населені пункти – в різних областях України: *Буда-Бабинецька* (Київська обл.), *Буда-Бровахівська* (Черкаська обл.), *Буда-Вовчківська* (Київська обл.), *Буда-Вороб'ївська* (Чернігівська обл.), *Буда-Горобіївська* (Черкаська обл.), *Буда-Орловецька* (Черкаська обл.), *Буда-Полідарівська* (Київська обл.), *Буда-Радинська* (Київська обл.); *Волиця-Барилова* (Львівська обл.), *Волиця-Гніздичівська* (Львівська обл.), *Волиця-Деревлянська* (Львівська обл.), *Волиця-Дружкопільська* (Волинська обл.), *Волиця-Керекешина* (Хмельницька обл.), *Волиця-Лобачівська* (Волинська обл.), *Волиця-Морозовицька* (Волинська обл.), *Волиця-Польова* (Хмельницька обл.).

Для одиничних зрощень важливою є вказівка на історико-географічну область: *Володимир-Волинський* (Волинь; Волинська обл.), *Кам'янець-Подільський* (Поділля; Хмельницька обл.), *Могилів-Подільський* (Поділля; Вінницька обл.), *Новгород-Сіверський* (Сіверщина; Чернігівська обл.), *Новоград-Волинський* (Волинь; Житомирська обл.); *Рава-Руська* (Львівська обл., на території Русі-України, бо ще є *Рава-Мазовецька* (Польща).

Деякі назви утворилися від поєднання історичної назви міста з прізвищем видатної особи, пов'язаної з цим містом: *Корсунь-Шевченківський* (Черкаська обл.; до 1944 року – Корсунь; Т. Шевченко перебував у Корсуні влітку 1859 р., що відбилося в його малюнках, зокрема, «В Корсуні»); *Переяслав-Хмельницький*, якому 2019 р. повернуто назву «Переяслав» (*Переяслав-Хмельницький* – радянська назва 1943 р., якою планували увічнити ім'я видатного гетьмана; за часів Хмельниччини місто було важливим центром, а в січні 1654 р. на Переяславській раді підписали відому угоду).

Іноді назви-зрощення вказують на річку, що протікає в тій місцевості: *Білгород-Дністровський* (Одеська обл.), *Дем'янка-Наддністрянська* (Львівська обл.), *Вершина-Згарська* (Черкаська обл.).

Водночас походження назв таких населених пунктів, як, наприклад, *Камінь-Каширський* (Волинська обл.), ще треба з'ясувати, адже існує кілька різних версій.

Також є назви-зрощення, утворені за іншою моделлю – «дієслово в наказовому способі + іменник»: *Болибоки* (Харківська обл.), *Болязуби* (Тернопільська обл.), *Берислав* (Херсонська обл.), *Вернигородок* (Вінницька обл.), *Гуляйполе* (Запорізька обл., Січеславська обл.) або «прикметник + іменник»: *Вишгород* (Київська обл.), *Миргород* (Полтавська обл.).

Водночас деякі схожі назви насправді утворені лексико-семантичним способом, наприклад, назва села *Будиголош* (Львівська обл.) походить від слов'янського особового імені Будиголош (Будиголос; зрощення «буди» + «голос»).

Другу групу становлять назви-лексикалізовані словосполуки. Сюди належать топоніми, що складаються з двох слів — прикметника й іменника. Основну семантику несе прикметник, що вказує на певні фізичні характеристики об'єкта.

Топоніми-лексикалізовані словосполуки можна поділити на підгрупи за значенням прикметника, зокрема:

- 1) великий – малий: *Велика Лепетиха* (Херсонська обл.), *Мале Оріхове* (Волинська обл.);
- 2) верхній – нижній: *Верхні Петрівці* (Чернівецька обл.), *Нижні Гаї* (Львівська обл.);
- 3) глибокий: *Глибокий Потік* (Закарпатська обл.);
- 4) горішній: *Горішні Плавні* (Полтавська обл.);
- 5) гострий: *Гостра Могила* (Київська обл.);
- 6) довгий: *Довгий Ліс* (Житомирська обл.);
- 7) зелений: *Зелений Довжок* (Вінницька обл.);

8) кам'яний: *Кам'яна Криниця* (Кропивницька обл.);

9) новий: *Нові Санжари* (Полтавська обл.), *Нова Каховка* (Херсонська обл.).

До третьої групи належать назви населених пунктів, утворені поєднанням прийменника з іменником. Найбільше таких топонімів – у Західній та Північній Україні.

Зазвичай це села, зокрема майже зниклі, наприклад, у *Заострові* Київської області проживає одна людина; проте маємо також назви селищ і міст (*Підволочиськ, Підгайці*).

Маємо такі топоніми: *Забари* (Миколаївська обл., Одеська обл., Тернопільська обл.), *Заберізки* (Тернопільська обл.), *Забірки* (Рівненська обл.), *Заболото* (Львівська обл.), *Заболоть* (Житомирська обл.), *Забрід* (Львівська обл., Хмельницька обл.), *Забрідь* (Закарпатська обл.), *Заброди* (Волинська обл., Харківська обл.), *Заверешниця* (Львівська обл.), *Заверхи* (Львівська обл.), *Завишень* (Львівська обл.), *Заворскло* (Полтавська обл.), *Загаї* (Волинська обл.), *Загайніль* (Івано-Франківська обл.), *Загайці* (Тернопільська обл.), *Загірці* (Львівська обл., Тернопільська обл., Хмельницька обл.), *Загора* (Рівненська обл.), *Загорб* (Закарпатська обл.), *Загорби* (Львівська обл.), *Загороди* (Львівська обл.), *Загородище* (Черкаська обл.), *Загребля* (Житомирська обл., Полтавська обл., Рівненська обл., Хмельницька обл.), *Задоліна* (Волинська обл.), *Заіванове* (Волинська обл.), *Закичера* (Львівська обл.), *Закіпці* (Львівська обл.), *Залелія* (Січеславська обл.), *Залиман* (Луганська обл., Харківська обл.), *Залисиця* (Волинська обл.), *Залиси* (Волинська обл.), *Залиски* (Житомирська обл.), *Залисці* (Волинська обл., Тернопільська обл., Хмельницька обл.), *Залокоть* (Львівська обл.), *Залуква* (Івано-Франківська обл.), *Замагора* (Івано-Франківська обл.), *Заміст* (Харківська обл.), *Замлинок* (Рівненська обл.), *Замогіла* (Чернівецька обл.), *Замостище* (Полтавська обл., Рівненська обл.), *Замшани* (Волинська обл.), *Заострів* (Київська обл.), *Заполички* (Січеславська обл.), *Заприп'ять* (Волинська обл.), *Запрудка* (Київська обл.), *Заріг* (Полтавська обл.), *Заріка* (Волинська обл., Львівська обл.), *Зарічка* (Житомирська обл.), *Заставля*

(Хмельницька обл.), *Заставці* (Тернопільська обл., Хмельницька обл.), *Застугна* (Київська обл.), *Запляхом* (Тернопільська обл.), *Збуж* (Рівненська обл.), *Коло-Михайлівка* (Вінницька обл.), *Межиброди* (Львівська обл.), *Межигірка* (Вінницька обл., Черкаська обл.), *Межигірці* (Івано-Франківська обл.), *Межигори* (Львівська обл.), *Межирів* (Вінницька обл.), *Межиріч* (Січеславська обл., Запорізька обл., Рівненська обл., Сумська обл., Черкаська обл.), *Межирічка* (Житомирська обл., Кропивницька обл.), *Межисить* (Волинська обл.), *Міжброди* (Чернівецька обл.), *Неграші* (Київська обл.), *Несвоя* (Чернівецька обл.), *Підбірці* (Львівська обл.), *Підбрусини* (Рівненська обл.), *Підбуж* (Львівська обл.), *Підвербці* (Івано-Франківська обл.), *Підвиноградів* (Закарпатська обл.), *Підвисоке* (Вінницька обл., Івано-Франківська обл., Кропивницька обл., Львівська обл., Рівненська обл., Тернопільська обл., Харківська обл.), *Підволочиськ* (Тернопільська обл.), *Підгай* (Рівненська обл.), *Підгайці* (Волинська обл., Кропивницька обл., Львівська обл., Рівненська обл., Тернопільська обл.), *Підгало* (Рівненська обл.), *Підгать* (Львівська обл.), *Підгора* (Полтавська обл., Тернопільська обл.), *Підгорб* (Закарпатська обл.), *Підзахаричі* (Чернівецька обл.), *Підкамінь* (Івано-Франківська обл.), *Підзамочок* (Тернопільська обл.), *Підлиман* (Харківська обл.), *Підлипки* (Рівненська обл.), *Підліски* (Івано-Франківська обл.), *Підлозці* (Рівненська обл.), *Підмогилка* (Львівська обл.), *Підмонастир* (Львівська обл.), *Підостани* (Житомирська обл.), *Підлуки* (Полтавська обл.), *Підпечери* (Івано-Франківська обл.), *Підріка* (Львівська обл.), *Підруда* (Тернопільська обл.), *Підсадки* (Львівська обл.), *Підсмереки* (Львівська обл.), *Підставки* (Львівська обл., Сумська обл., Черкаська обл.), *Підтурків* (Рівненська обл.), *Побук* (Львівська обл.), *Полати* (Волинська обл.), *Помлинів* (Львівська обл.), *Понебель* (Рівненська обл.), *Потелич* (Львівська обл.), *Посвірж* (Івано-Франківська обл.), *Почати* (Волинська обл., Львівська обл.), *Привороки* (Чернівецька обл.), *Пригородок* (Чернівецька обл.), *Прислуч* (Рівненська обл., Хмельницька обл.), *Пристін* (Харківська обл.), *Присторонь* (Чернігівська обл.), *Селісок* (Волинська обл.).

Аналізуючи ойконіми Північної Тернопільщини, І. Волянук зазначає, що, наприклад, така назва села, як *За шляхом*, утворені префіксальним способом [1, с. 57], із чим ми не можемо погодитися: тут однозначно варто говорити про зрощення, бо й деривація *за+шлях+ом* (префіксально-суфіксальний спосіб), а тим паче – префіксальне утворення від «шляхом» у цьому випадку практично не можливі.

Прийменники у складі таких зрощень зазвичай вказують на географічне положення населеного пункту відносно інших об'єктів (лісів, гір, річок тощо). Для подібних ойконімів характерні наступні прийменники й частки: *з, за, коло, межі (між), не, під, по, при, се*.

Розглянемо походження назв деяких із них. *Залелія* – назва, що походить від поняття «Українська лінія» – фортифікаційної споруди XVIII ст.; частина цієї оборонної лінії – урочище Лелія, «за яким» нині й можна знайти село. *Заприп'ять* – село розташоване на лівому березі ріки Прип'ять. *Підгало* – гало: непрохідне болото. *Посвірж* – село на берегах річки Свірж. *Прислуч* – обидва села в різних регіонах розташовані на берегах річки Слuch.

У Дніпровському регіоні таких назв – три: *Залелія* (Царичанський р-н), *Заполічки* (Верхньодніпровський р-н) і *Межиріч* (Павлоградський р-н). Село *Залелія* – див. вище. Назва села *Заполічки* – це вказівка на розташування. Село *Межиріч* розташоване між берегами двох річок: Вовчої та Самари.

Серед інших цікавих назв можна виділити такі, як *Загребля* (Житомирська обл., Полтавська обл., Рівненська обл., Хмельницька обл.), *Замшани* (Волинська обл.), *Заострів* (Київська обл.), *Несвоя* (Чернівецька обл.), *Підостани* (Житомирська обл.), *Полани* (Волинська обл.), *Понебель* (Рівненська обл.), *Селісок* (Волинська обл.).

Отже, назви-зрощення населених пунктів України – цікаве явище, яке, попри велику кількість досліджень, потребує нових розвідок, зокрема словотвірних. Якщо зважати на декомунізацію, дерадянізацію та безперечну майбутню деросіянізацію топонімів, такі дослідження будуть надзвичайно актуальними й потрібними.

Список використаної літератури

1. Волянюк І. Суфіксальний та префіксальний способи творення ойконімів Північної Тернопільщини. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. Хмельницький : ХмЦНП, 2013. Вип. 6(2). С. 50–62.
2. Скляренко Олексій, Скляренко Ольга. Типологічна ономастика : у 5 кн. Одеса : Астропринт, 2013. Кн. 2. Ономастичний словотвір у типологічному ракурсі. 408 с.